

Âdile Sultan Sarayı'nın yangından sonraki hali (1988)

larak 1969-1970'te idare ve dershaneler buraya taşınmış, esas saray binası ise sadece yatakhane olarak kullanılmıştır. Saray son yıllarda çok bakımsız bir hale gelmiş ve ihtişamına yakışmayacak bir biçimde kullanılır olmuştu. Nihayet 1986 yılı Mart ayının ilk günlerinde gece çıkan bir yangın sonunda tamamen yandı. İçinde eskiden kalan bazı değerli eşyalarla bilhassa büyük aynalar da yok oldu. Bugün Âdile Sultan Sarayı'ndan sadece kâgir dış duvarlar kalmıştır.

M. Celâlettin Atasoy'un yazdığına göre 32 x 93 m. ebadında olan Âdile Sultan Sarayı'nda elli beş oda, iki salon ve bir de büyük taşlık bulunuyordu. Sahilden dönemeçli bir yolla yukarı çıkılarak varılan sarayın biri denize öteki ise yana açılan iki ana kapısı vardı. Denize bakan esas cephede dört mermer sütunlu sahanlığa (veranda) iki taraflı merdivenden çıkılıyordu. Bu kapının arkasında mermer döşeli bir sofa bulunuyor, buradan iki taraflı bir merdiven yukarı kata çıkışı sağlıyordu. Yukarı kat Âdile Sultan'ın özel dairesi idi. Duvarlarında altın yaldızlı çerçeveli büyük aynalar bulunan bu dairenin sofa ve odalarının tavanları renkli nakışlar ve resimlerle bezenmişti. Sarayın en ilgi çekici taraflarından biri de Âdile Sultan dairesinin arkasında yer alan beyzî (oval) biçimli ve on iki sütuna oturan büyük salondu. Bu kısmın da tavanı nakışlarla süslenmişti. Bu salonun arkasındaki bir kapıdan bahçeye bakan dairelere geçiliyordu. Bunlar bir merdivenle alt kat sofasına bağlanmış olup bu sofa da yandaki dış kapıdan bahçeye açılıyordu.

Saray müştemilâtından en arkada olan hizmetkâr ve seyislerin dairesi daha önce ortadan kalkmış ve arazisi mülkiyetten çıkmıştı. Aşağıda Boğaz yolu üzerinde de mülkiyetten çıkmış olan bir ek bina vardır. Sarayın, Boğaziçi'ndeki yalı ve köşklerin ekserisinde olduğu gibi, evvelce deniz kıyısında da bir ek yapısı ile 9.50 x 6 m. ölçüsünde havuzu ve deniz hamamı vardı. Arkadaki büyük korudan buraya, yolun üzerini aşan ahşap bir köprüden geçilirdi. Âdile Sultan Sarayı Boğaziçi'nin manzaraya en hâkim bir yerinde kurulmuş heybetli bir yapı idi. Gerek dış, gerek iç mimari ve süslemesi XIX. yüzyıla tamamen hâkim olan Batı üslûbunda yapılmıştı.

İyi ve bilgili bir restorasyonla yaşatılması gereken bu tarihî eserin mahvolması, Boğaziçi'nin güzelliği bakımından büyük bir kayıptır.

BİBLİYOGRAFYA:

Cemil Topuzlu, *İstibdat-Meşrutiyet-Cumhuriyet Devirlerinde 80 Yıllık Hatıralarım*, İstanbul 1951, s. 87; *a.e.* (nşr. Hüsrev Hâtemî — Aykut Kazancıgil), İstanbul 1982, s. 70; Sedat Eldem, *Boğaziçi Anıları*, İstanbul 1979, resim 189; Pars Tuğlacı, *Osmanlı Mimarlığında Batılılaşma Dönemi ve Balyan Ailesi*, İstanbul 1981, s. 243-244; M. Celâlettin Atasoy, *Kandilli'de Tarih*, İstanbul 1982, s. 93-100; Anonim, "Kandilli Kız Lisesi'nin Tarihçesi", *Boğaziçi*, I/5, İstanbul 1937, s. 20-22.

SEMAVİ EYİCE

ÂDİLİYYE

(العادلية)

Ebû Ömer Bedreddîn Muhammed b. Ömer el-Âdilî el-Abbâsî'ye (ö. 970/1562) **nisbet edilen bir tarikat.**

Mekke'de doğan Bedreddin el-Âdilî'nin tarikat silsilesi Sühreverdiyye'nin Buzgûşiyye şûbesinin kurucusu Necîbüddin Ali b. Buzgûş'a (ö. 678/1279) ulaşır. Bu bakımdan Âdiliyye'yi Sühreverdiyye'nin bir kolu olarak değerlendirmek mümkündür. Sohbet, biat ve zikir telkini üzerine kurulan Âdiliyye'nin bir adı da Bedriyye'dir. Bedreddin Muhammed el-Âdilî'nin *Risâletü'l-ʿÂdiliyye fî beyâni'l-farḳ ve'l-cemʿ fî meẕhebi's-ṣûfiyye*, *el-Ḫulâṣatü's-ṣuġrâ fî maḳāṣıdi sâliki'd-dünyâ ve'l-âḫire* ve *Behcetü'l-esrâr* adlı üç eseri vardır.

BİBLİYOGRAFYA:

Zebîdî, *ʿİḳdü'l-cevheri's-s̱emîn* (M. Tancî nüshası fotokopisi), DİA Ktp., nr. 4622, s. 87; a.mlf., *İtḥâfü'l-aṣfiyâʾ* (M. Tancî nüshası fotokopisi), DİA Ktp., nr. 4618, s. 244; Harîrîzâde, *Tibyân*, I, vr. 108ᵇ-109ᵃ, 267ᵇ; Brockelmann, *GAL*, II, 513-514; Tahsin Yazıcı, "Tarîkat", *İA*, XII/1, s. 4.

NİHAT AZAMAT

ÂDİLŞÂHÎ

(عادل شاهى)

Eskiden Doğu'da imal edilen kâğıt türlerinden biri **(bk. KÂĞIT).**

ÂDİLŞÂHÎLER

Hindistan'ın güneybatısındaki Bîcâpûr bölgesinde hüküm süren bir Türk hânedanı (1489-1686).

Hânedanın kurucusu Yûsuf Âdil Han, Behmenî Devleti'nin (1347-1527) meşhur veziri Mahmud Gavân'ın hizmetinde bir **gulâm*** idi. Yûsuf Âdil zamanla Behmenî sarayında terfi ederek Devletâbâd valiliğine tayin edildi. Behmenî hânedanının çöküşüne sebep olan entrika ve mücadelelerde faal bir rol oynadı ve daha sonra Bîcâpûr valisi oldu. Behmenî Devleti'nin yıkılmasından sonra ortaya çıkan beş mahallî hânedandan (Berîdşâhîler, İmâdşâhîler, Nizamşâhîler, Golkonda Kutubşâhîleri) biri de Âdilşâhîler'dir. Yûsuf Âdil, 1489'da adına hutbe okutarak Bîcâpûr'da bağımsızlığını ilân etti. Yûsuf Âdil'in, Osmanlı Sultanı II. Murad'ın oğlu olduğu ve ağabeyi II. Mehmed tahta çıktığı zaman öldürülmesinden endişe eden annesi tarafından kaçırıldığı iddia edilmişse de bunun, hânedanı yüceltmek isteyen o devrin tarihçileri tarafından uydurulan asılsız bir iddia olduğu artık anlaşılmıştır.

Yûsuf Âdil Han'ın Âdilşâhîler Devleti'ni kurması, öteki dört hânedanla aralarında bazı anlaşmazlıkların çıkmasına sebep oldu. Bu beş hânedan birbirlerini kıskandıkları gibi, içlerinden birinin büyüyüp genişlemesini de hoş karşılamıyorlardı. Bu yüzden bir hânedan kuvvetlendiği zaman diğerleri ona karşı ittifaklar meydana getiriyordu. Yûsuf